

PRIZNANJA, PLAKETE IN DLIČJA

IZ ZAPUŠČINE PISATELJA
IVANA POTRČA

Božena Kmetec - Friedl

PRIZNANJA, PLAKETE IN ODLIČJA
IZ ZAPUŠČINE PISATELJA
IVANA POTRČA

RAZSTAVA OB DVAJSETLETNICI
POIMENOVANJA KNJIŽNICE PO PISATELJU

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, 2013

PRIZNANJA, PLAKETE IN ODLIČJA
IZ ZAPUŠČINE PISATELJA **IVANA POTRČA**

RAZSTAVA OB DVAJSETLETNICI
POIMENOVANJA KNJIŽNICE PO PISATELJU

Besedilo: Božena Kmetec - Friedl
Založila: Knjižnica Ivana Potrča Ptuj
Zanjo: mag. Matjaž Neudauer

Lektoriranje: Darja Plajnšek
Fotografije: Bojan Dominc
Oblikovanje: s.kolibri
Tisk: repro studio Lesjak
Naklada: 300 izvodov

Ptuj, oktober 2013

ZAPUŠČINA POTRČEVIH PRIZNANJ, PLAKET IN ODLIČIJ

DVAJSETLETNICA
POIMENOVANJA KNJIŽNICE
PO PISATELJU IVANU POTRČU

Knjižnica Ivana Potrča v letu 2013 praznuje stoletnico rojstva pisatelja Ivana Potrča. Ob tej obletnici smo v knjižnici pripravili več prireditev. V mesecu januarju smo predstavili drugi del zapuščine Ivana Potrča, ki smo jo dobili leta 2012. Izdali smo katalog, pripravili razstavo in se skupaj z Društvom zreli vedež in Planinskim društvom Ptuj odpravili na pohod po Potrčevi poti. Maja smo skupaj s Filozofsko fakulteto Maribor, Oddelkom za slovanske jezike in književnosti in Slavističnim društvom Maribor pripravili simpozij z naslovom Aktualnost in živost Potrčevega literarnega opusa danes. 5. oktobra 2013 obeležujemo še eno obletnico, povezano s pisateljem. Praznujemo dvajseto obletnico poimenovanja knjižnice po Ivanu Potrču. Ob tem jubileju smo v knjižnici pripravili razstavo Potrčevih priznanj, plaket in odličij, ki jih je prejel za svoje delo kot novinar, pisatelj in politični ter humanitarni aktivist. Nagrade in priznanja je knjižnica prejela od Potrčevih dedičev leta 2012 in jih je preko štirideset. Priznanja smo razdelili na več sklopov, in sicer: priznanja za književno ustvarjanje, za uredniško in novinarsko delo, za politično delovanje, priznanja domačega Ptujca, priznanji Festivala Kurirček Maribor in Zveze prijateljev Mladine Slovenije.

PRIZNANJA ZA KNJIŽEVNO USTVARJANJE

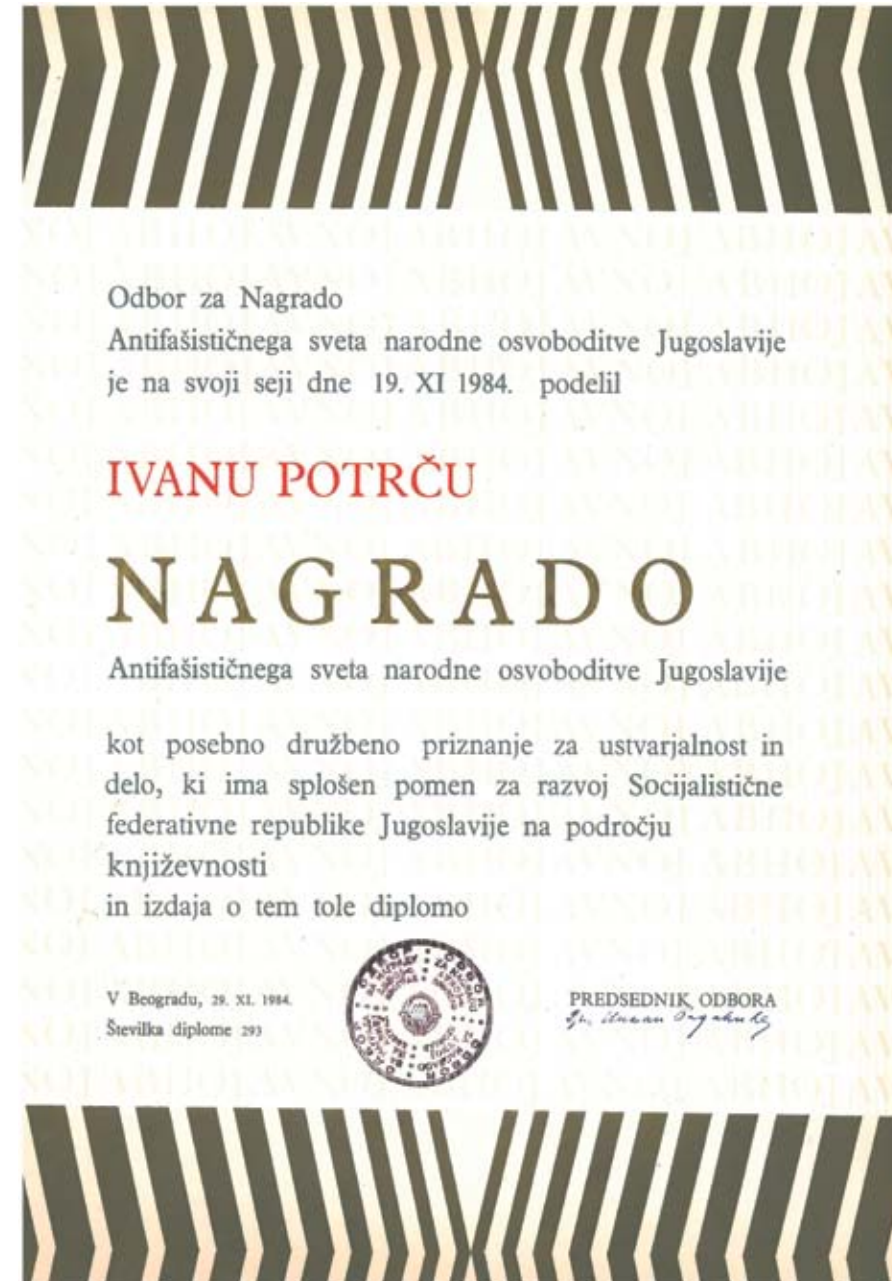
Med najpomembnejšimi priznanji, ki jih je pisatelj dobil za ustvarjalno delo s področja književnosti, je nedvomno nagrada Avnoja, ki jo je prejel 29. novembra 1984. Nagrada Avnoja je bila najvišje državno priznanje v Socialistični federativni republiki Jugoslaviji, ki se je podeljevala med letoma 1966 in 1990. V skladu s statutom so bile nagrade podeljene tistim umetnikom, katerih dela so bila posebnega pomena za razvoj Jugoslavije. Imena nagrajencev so bila uradno objavljena v Uradnem listu SFRJ z dne 29. november 1984. Sklep o podelitvi priznanja mu je izročil predsednik Zvezne skupščine nekaj dni kasneje.

Za zbirko novel *Onkraj zarje*, ki je izšla prvič leta 1966 pri Državni založbi Slovenije, je pisatelj 21. julija 1967 prejel nagrado *vstaje slovenskega naroda*. Podelil mu jo je Republiški odbor Zveze združenj borcev NOV Slovenije. Novele so izšle še trikrat. Leta 1970 in 1973 v Zbranih delih v zbirki *Naša beseda*, ki jih je izdala Mladinska knjiga, in še leta 1987 pri Prešernovi družbi.

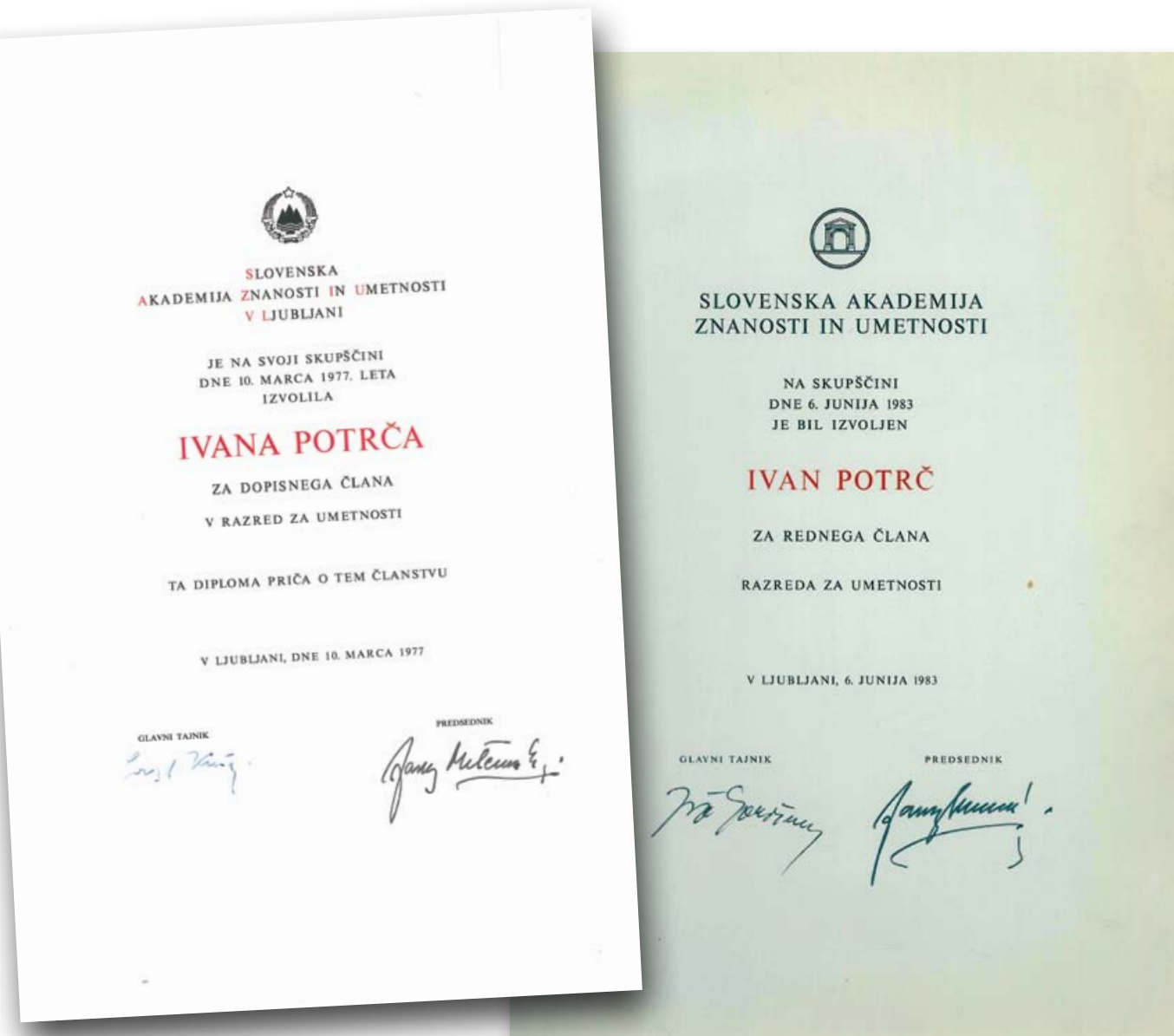
Ne moremo mimo še dveh pomembnih nagrad, čeprav ju v naši zapuščini ni. Ivan Potrč je bil kar dvakrat prejemnik Prešernove nagrade, leta 1947 in leta 1955. Leta 1947 jo je prejel za dramsko delo *Kreflova kmetija*. Dramo je že leta 1937 nagradil Mariborski umetniški klub kot najboljšo dramsko stvaritev, vendar slednja kljub objavi v repertoarjih mariborskega gledališča ni bila uprizorjena zaradi cenzure, ki ji je očitala, da ruši stebre kmetstva. Drugič je nagrado prejel za roman *Na kmetih*, ki je vrhunec in prelomnica v Potrčevem pisateljevanju. Roman je bil prvič objavljen leta 1954. Leto kasneje je zaradi literarnih kvalitiet pripovedi, stilnih in kompozicijskih odlik prejel Prešernovo nagrado. Po romanu je bil leta 1970 izdelan scenarij za film, poimenovan *Rdeče klasje*.

Slovenska akademija znanosti in umetnosti je 10. marca 1977 Ivana Potrča imenovala za dopisnega člana, 6. junija 1983 pa za rednega člana. V okviru SAZU delujejo znanstveniki in umetniki, ki so bili zaradi posebnih dosežkov na področju znanosti in umetnosti izvoljeni za njene člane. Izvolitev za člana SAZU je nacionalno in družbeno priznanje, akademija pa imenuje častne, redne, izredne in dopisne člane. Knjižnica hrani oba dokumenta o Potrčevem imenovanju.

Ob petdesetletnici Sovjetske oblasti je leta 1967 Ivan Potrč prejel literarno priznanje, ki ga podeljuje založba Izdateljstvo Molodar Gvardir iz Moskve. Priznanje je založba poimenovala po sovjetskem pisatelju socialnega realizma Nikolaju Aleksejeviču Ostrovskem (1904–1936). V zbirki hranimo dve v ruščino prevedeni Potrčevi deli, in sicer pod skupnim naslovom *Poslednjaja vysota*, ki je izšlo leta 1970, in so v njem prevedena dela štirih slovenskih avtorjev: Ivana Potrča, Pavla Zidarja, Marjana Kolarja in Smiljana Rozmana. V *derevne* (Na kmetih) iz leta 1977 je izšlo v skupni knjigi še z *Listvennicy nad dolinoj Miška Kranjca* in romanom *Bena Zupančiča Pominki* (Sedmina). Založba Izdateljstvo Molodar Gvardir podeljuje priznanja Nikolaja Aleksejeviča Ostrovskega za izjemne dosežke v literaturi.

*Nagrada Avnoja
na področju književnosti;
Popis donacije Potrč, 10. 4. 2012,
Fond: Priznanja, plakete in odličja,
popis št. 1.*

Imenovanje Ivana Potrča za dopisnega in rednega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti;
Popis donacije Potrč, 10. 4. 2013, Fond: Priznanja, plakete in odličja, rdeči plišasti tulec št. 6., škatla št. 10, popis št. 13.

Priznanje Nikolaja Aleksejeviča Ostrovskega;
Popis donacije Potrč, 10. 4. 2013, Fond: Priznanja, plakete in odličja, priznanje v škatli št. 25.

PRIZNANJA ZA UREDNIŠKO DELO

Ivan Potrč je bil zaposlen v Mladinski knjigi od leta 1947 do upokojitve leta 1972. Najprej se je zaposlil kot urednik, napredoval v glavnega urednika, nekaj let pred upokojitvijo pa je bil direktor založbe. Založba mu je 6. maja 1975 podelila priznanje – kipec Franceta Bevka za izredne dosežke pri uredniškem delu in izredne uspehe na področju širjenja in popularizacije predvsem mladinske literature. Kot glavni urednik založbe je ustanovil vrsto knjižnih zbirk in več let nekatere tudi sam urejal. Med izredne uspehe se uvršča zbirka Naša beseda in elitna zbirka Levstikov hram ter še mnoga druga.

Mladinska knjiga mu je leta 1965 podelila Levstikovo nagrado. Nagrado založba podeljuje od leta 1949 za dosežke na področju otroške in mladinske književnosti. Do leta 1991 so nagrado podeljevali enkrat letno, od tedaj pa bionalno.

Kot glavnemu uredniku mu je otroška revija Ciciban ob svoji petdesetletnici podelila spominsko plaketo za ustvarjalno delo, s katerim je bogatil to otroško revijo. Nagrado je dobil 21. oktobra 1969, podelila mu jo je Mladinska knjiga.

Ob petindvajsetletnici Pionirja mu je Mladinska knjiga poklonila spominsko plaketo v dokaz priznanja in hvaležnosti, ker je s prispevki bogatil mladinsko revijo in jo pomagal širiti med mladimi. Prejel jo je 24. oktobra 1969.

Založba Mladinska knjiga in uredništvo revije Pionir sta Ivanu Potrču podelila priznanje za ustvarjalno sodelovanje v reviji in za pisateljevo zavzetost za vzgojo in izobraževanje mladega rodu. Priznanje je prejel jeseni leta 1983 ob štiridesetletnici obstoja revije.

Založba Mladinska knjiga
in uredništvo revije Pionir
podeljujeta

PRIZNANJE

IVANU
POTRČU

za ustvarjalno sodelovanje v reviji,
s katerim ste izkazali zavzetost
za vzgojo in izobraževanje
mladega rodu.

Ob štiridesetletnici obstoja revije
jeseni 1983

Direktor založbe
Mladinska knjiga:
Igor Štampar

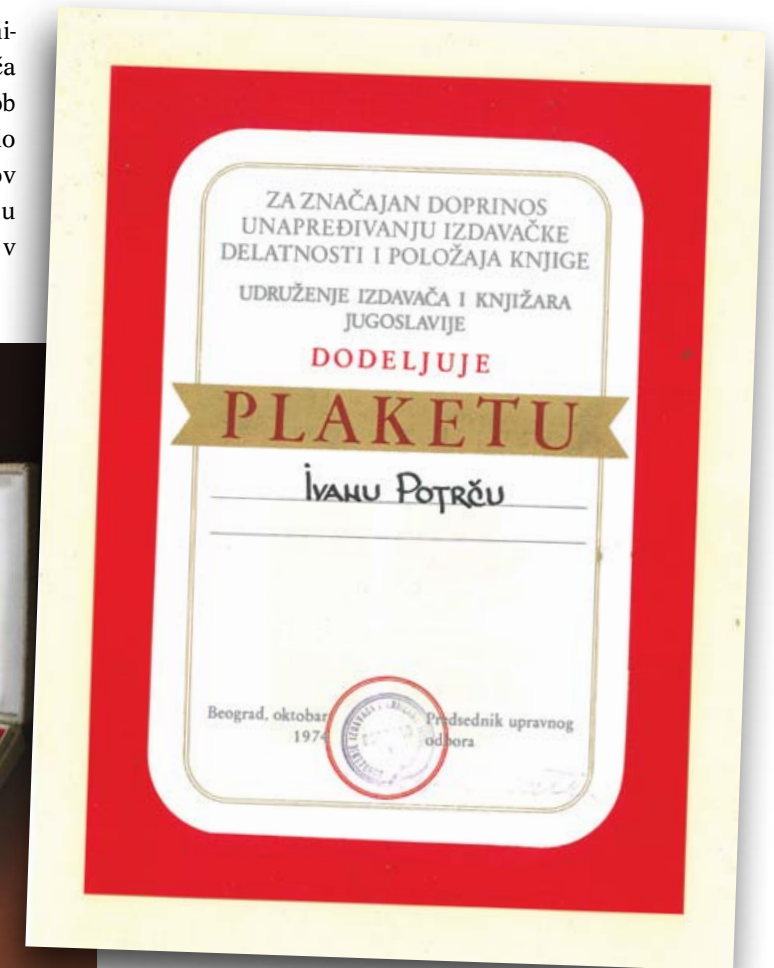
Glavni in odgovorni
urednik Pionirja:
Igor Longyka

Priznanje Mladinske knjige
ob štiridesetletnici obstoja revije Pionir;
Popis donacije Potrč, 10. 4. 2013,
Fond: Priznanja, plakete in odličja, škatla št. 10,
popis št. 11.

Združenje izdajateljev in književnikov Jugoslavije (Udruženje izdavača i knjižara Jugoslavije) je leta 1974, ob dvajsetletnici ustanovitve, dodelilo Ivanu Potrču plaketo za njegov velik prispevek pri napredovanju založništva in položaja knjige v jugoslovanskem prostoru.

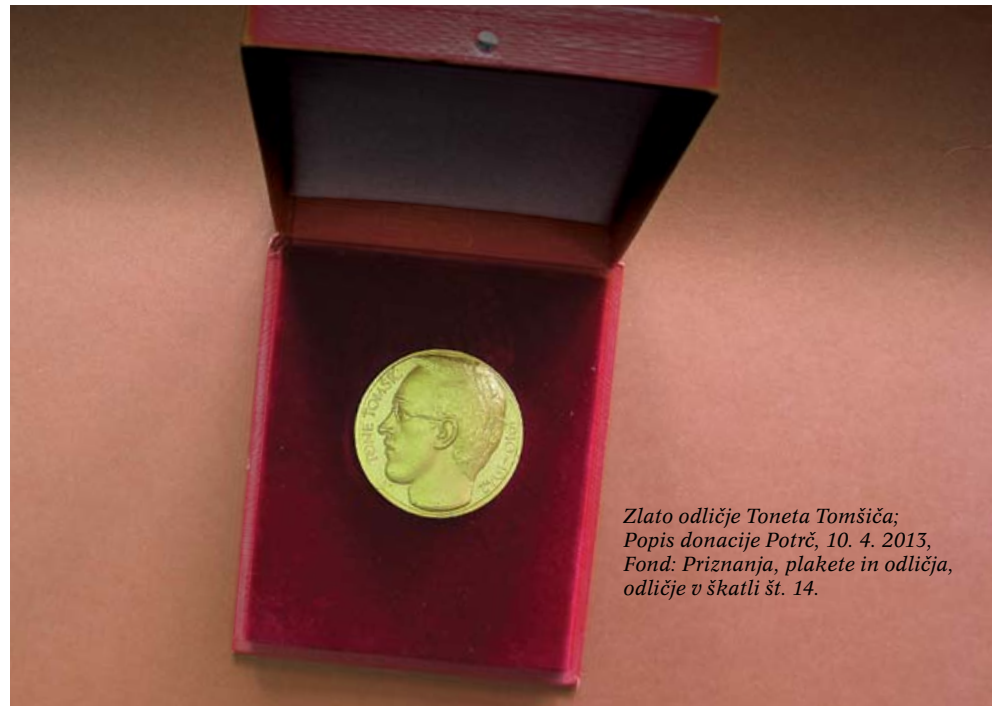
Plaketa in odličje Udruženja izdavača i knjižara Jugoslavije;
Popis donacije Potrč, 10. 4. 2013, Fond: Priznanja, plakete in odličja, škatla št. 10, popis št. 3, in odličje v škatli št. 18.

Prešernova družba je leta 1984 Ivana Potrča izvolila za častnega člana zaradi njegovega dolgoletnega vodenja založbe in še posebej za prizadevno spodbujanje slovenske leposlovne ustvarjalnosti. Potrč je bil štiri leta predsednik Prešernovega sklada, od leta 1978 pa predsednik Prešernove družbe v Ljubljani.

PRIZNANJA ZA NOVINARSKO DELO

Upravni odbor Društva novinarjev Slovenije mu je 21. maja 1964 podelil zlato odličje kot posebno priznanje za njegov dolgoletni prispevek pri razvoju in napredku slovenskega novinarstva. Poleg plakete je pisatelj prejel še zlato odličje Toneta Tomšiča, ki mu ga je leta 1984 Društvo novinarjev Slovenije podelilo za delo partizanskega novinarja. Na pobudo Bogdana Pogačnika je bilo leta 1951 na izrednem občnem zboru dogovorjeno, da se nagrade poimenujejo po narodnem heroju, politiku, publicistu in novinarju Tonetu Tomšiču (1910–1942). 1953. leta so bile prvič podeljene Tomšičeve nagrade za najboljša dela poklicno organiziranim članom društva, ki jih je društvo podeljevalo do leta 1994. Novinarji so mu podelili priznanje tudi ob petindvajseti obletnici dela v časnikarstvu.

*Zlato odličje Toneta Tomšiča;
Popis donacije Potrč, 10. 4. 2013,
Fond: Priznanja, plakete in odličja,
odličje v škatli št. 14.*

PRIZNANJA ZA POLITIČNO DELOVANJE

Ivan Potrč je bil prejemnik reda za hrabrost z nadomestnim trakom. Red za hrabrost je bilo vojaško odlikovanje Socialistične federativne republike Jugoslavije, ki je bilo ustanovljeno 15. avgusta leta 1943. Red je imel eno stopnjo in je bil podeljen za izkazan pogum v boju. Odlikovanja so do konca oktobra leta 1944, ko je bil osvobojen Beograd, izdelovali v Sovjetski zvezi, nato so jih začeli izdelovati v kovnici denarja v Beogradu. Leta 1946 je bilo v Zagrebu ustanovljeno novo podjetje z imenom Industrija i kovnica Orešković Marko – IKOM. Odlikovanja so izdelovali vse do razpada Jugoslavije. Red za hrabrost, ki je bil izdelan z novim orodjem, je dobil malo drugačno obliko in kljukico na črko š (Švajncer J. J., 2012). Na redu za hrabrost je napis: Smrt fašizmu, sloboda narodu. Potrčevo odlikovanje ima že vidno kljukico na črki š, zato sklepamo, da jo je prejel po vojni med letoma 1960 in 1970. Red za hrabrost je eno najprestižnejših odlikovanj.

*Red za hrabrost z nadomestnim trakom;
Popis donacije Potrč, 10. 4. 2013,
Fond: Priznanja, plakete in odličja,
odličje v škatli št. 16.*

Sklep o odlikovanju reda s srebrnim vencem – II. stopnja je bil izdan 5. maja 1969. V obrazložitvi mu je Komite mestne konference ZKS Ljubljana zapisal: »Predsednik republike Josip Broz Tito Te je za dolgoletno požrtvovalno delo v Zvezi komunistov, narodnoosvobodilni vojni in povojni socialistični izgradnji odlikoval z »Redom republike s srebrnim vencem«. Komite ZKS mu je odlikovanje podelil 2. julija 1969.

Med vidnimi priznanji je tudi red dela z rdečo zastavo in nadomestnim trakom – I. stopnja. Prejel ga je 26. novembra 1974. Odlikovanje je podeljeval predsednik republike SFRJ – Pisarna odlikovanj v Beogradu.

Red zasluge za narod z zlato zvezdo – I. stopnja z nadomestnim trakom mu je Predsedstvo SFRJ – Pisarna odlikovanj v Beogradu podelilo 21. oktobra 1982. Red zaslug za narod z zlato zvezdo je bil ustanovljen 12. junija 1945, podeljeval se je za posebne zasluge, pridobljene v boju s sovražnikom za osvoboditev naše države. Podeljuje se za zasluge pri graditvi socializma in socialističnih samoupravnih odnosov, za organiziranje in utrjevanje splošne ljudske obrambe, varnosti in neodvisnosti države ter za zasluge na področju gospodarstva, znanosti in kulture.

Red dela z rdečo zastavo in nadomestnim trakom –
1. stopnja; Popis donacije Potrč, 10. 4. 2013,
Fond: Priznanja, plakete in odličja, odličje v škatli št. 11.

Red bratstva in enotnosti z nadomestnim trakom;
Popis donacije Potrč, 10. 4. 2013,
Fond: Priznanja, plakete in odličja, odličje v škatli št. 12.

Red bratstva in enotnosti je bilo odlikovanje SFRJ, ki se je podeljevalo za »izredne zasluge pri širjenju bratstva med narodi in narodnostmi pri ustvarjanju in razvijanju politične in moralne enotnosti naroda«. Red je ustanovil Josip Broz Tito 15. avgusta 1943 z Ukazom o odlikovanjih v narodno-osvobodilni borbi. 9. junija 1945 je predsedstvo Avnoj sprejelo Zakon o redovih in medaljah Demokratične federativne Jugoslavije, s katerim je red dobil dve stopnji: I. in II. Od leta 1961 se je red delil na red bratstva in enotnosti z zlatim vencem, ki je bil po rangi na 12. mestu, in red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, ki je bil po rangi na 21. mestu med jugoslovanskimi odlikovanji. Ivan Potrč je bil prejemnik reda bratstva in enotnosti II. stopnje s srebrnim vencem in nadomestnim trakom. Verjetno ga je prejel okrog leta 1965, saj podatek iz priznanja ni razviden.

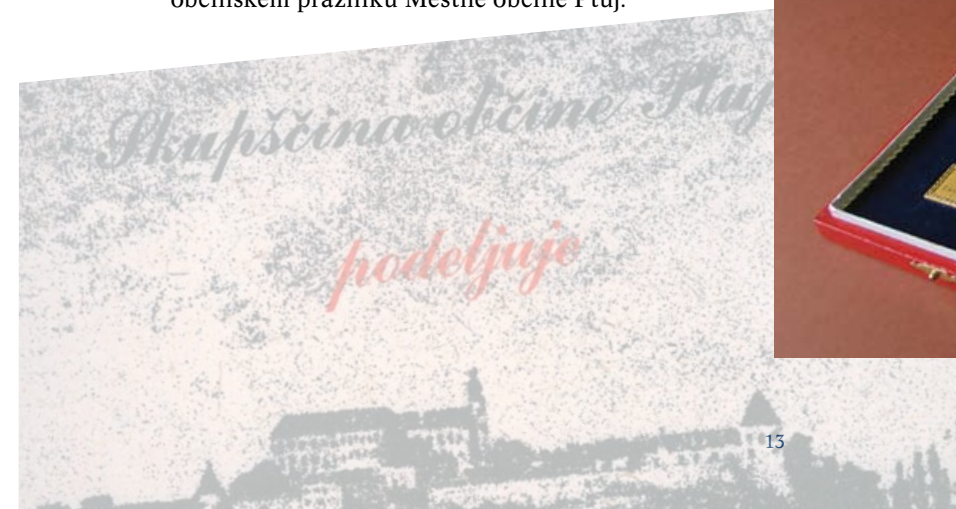
PRIZNANJA DOMAČEGA PTUJA

Ivan Potrč je bil prejemnik več priznanj Občine Ptuj.
Knjižnica je z zapuščino prejela tri.

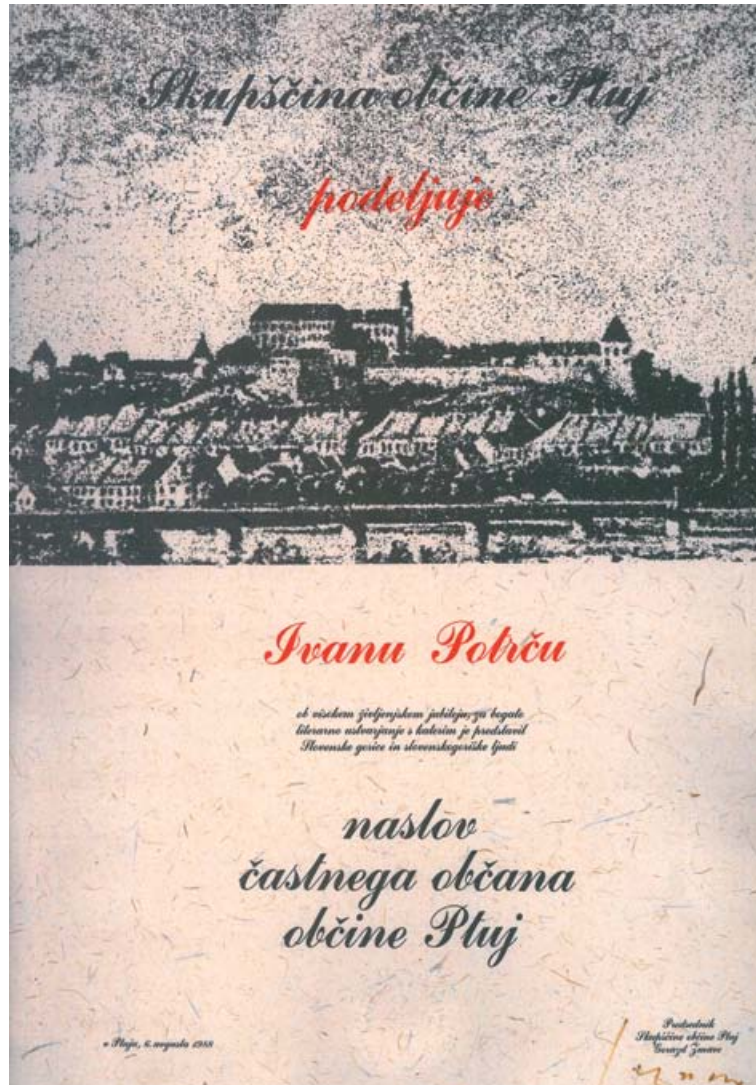
Ob 50-letnici Komunistične partije Jugoslavije je 25. aprila 1969 prejel plaketo Skupščine občine Ptuj. Plaketa Mestne občine Ptuj je priznanje, ki ga podeljuje župan Mestne občine Ptuj za izjemne uspehe na posameznih področjih dela in življenja. Plaketa je izdelana enako kot zlata plaketa, le da je posrebrena. Priznanje se podeljuje ob nastali priložnosti.

Zlata plaketa Mestne občine Ptuj je priznanje, ki ga podeljuje Mestni svet Mestne občine Ptuj za posebne zasluge in za posebno požrtvovalna nesebična in pogumna dejanja. Pisatelj jo je prejel 8. avgusta 1983 ob visokem življenjskem jubileju in za bogato literarno ustvarjanje, s katerim je predstavil Slovenske gorice in slovenskogoriške ljudi. Zlata plaketa je okrogle oblike, izdelana je iz bronaste litine in pozlačena. Na njej je veduta mesta Ptuj. Priznanje se podeljuje ob občinskem prazniku Mestne občine.

6. avgusta 1988 je Skupščina občine Ptuj imenovala pisatelja Ivana Potrča za častnega občana občine Ptuj. Imenovanje za častnega občana je priznanje, ki ga podeljuje Mestni svet Mestne občine Ptuj posameznikom za izredne zasluge pri napredku in ugledu Mestne občine Ptuj ter pri utrjevanju miru in razvijanju dobrih mednarodnih odnosov. Imenovanje za častnega občana se podeli s posebno listino, ki vsebuje besedilo sklepa o imenovanju za častnega občana. Priznanje se je podeljevalo 8. avgusta ob občinskem prazniku Mestne občine Ptuj.

Imenovanje Ivana Potrča za častnega občana občine Ptuj; Popis donacije Potrč, 10. 4. 2013, Fond: Priznanja, plakete in odličja, gradivo v mapah, popis št. 2, in odličje v škatli št. 3.

Zgodovinsko društvo Ptuj je 20. januarja 1983 Ivana Potrča imenovalo za častnega člana. Priznanje mu je društvo izreklo kot zaslužnemu slovenskemu literarnemu ustvarjalcu in revolucionarnemu delavcu in domačinu za prispevek k afirmaciji naših krajev in ljudi. Listino mu je društvo izročilo 28. januarja 1983 na občnem zboru v Domu Franca Krambergerja. Občni zbor je bil posvečen 90-letnici delovanja društva in 70-letnici pisatelja Ivana Potrča.

PRIZNANJE FESTIVALA KURIRČEK MARIBOR

Ivan Potrč je bil devet let predsednik Kurirčkovega sklada. Za svoje delo je leta 1987 prejel odličje Festivala Kurirček Maribor. Festival Kurirček Maribor je deloval med letoma 1962 in 1993. V sklopu festivala so decembra 1962 na pobudo pisateljev iz Maribora, ki so bili sodelavci otroške revije »Kurirček«, učiteljev in drugih javnih delavcev v počastitev dneva JLA priredili vsako leto vrsto literarnih nastopov za pionirje. Festival Kurirček je postal tradicionalen. Na njem so sodelovali pesniki, pisatelji, slikarji, učitelji, založniki in uredniki iz vse Jugoslavije. Temeljna naloga festivala je bilo spodbujanje umetniškega ustvarjanja za otroke in mladino na literarnem, glasbenem in likovnem področju. Leta 1991 se je Festival Kurirček preimenoval v Festival Otrok in umetnost, vendar pa je leta 1993 organizacijsko prenehal obstajati.

PRIZNANJE ZVEZE PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE

Ob 25-letnici Zveze prijateljev mladine Slovenije in 35-letnici Zveze prijateljev Mladine Jugoslavije je leta 1978 Ivanu Potrču Zveza prijateljev mladine Slovenije podelila priznanje za humanitarno delo.

Priznanje Zveze prijateljev mladine Slovenije; Popis donacije Potrč, 10. 4. 2013, Fond: Priznanja, plakete in odličja, odličje v škatli št. 15.

ZAKLJUČEK

Z razstavo plaket, priznanj in odličij Ivana Potrča zaključujemo jubilejno stoto obletnico pisateljevega rojstva in dvajseto obletnico poimenovanja knjižnice po njem. Zagotovo lahko trdimo, da je bil Ivan Potrč dejaven na različnih področjih in eden od slovenskih pisateljev, ki je bil za svoje delo največkrat nagrajen. Bil je izjemen literat, vodilni predstavnik socialnega realizma severovzhodne Slovenije. Izkazal se je tudi na humanitarnem področju, skozi literaturo zvesto sledil malemu človeku, veliko delal za mladino, mlade spodbujal k branju, pisal prispevke zanje in mlajšim avtorjem pomagal pri uveljavljanju v slovenskem literarnem prostoru.

Ivan Potrč je opravljal številne vidne funkcije, njegova zapuščina, ki jo hranimo v knjižnici, pa dokazuje, da je bil izjemna osebnost. Letošnje leto je bilo za nas jubilejno Potrčevo leto. Širši javnosti smo vse leto želeli z različnimi dogodki posredovati kar največ podatkov o pisatelju in njegovemu delu in upamo, da nam je to tudi uspelo.

LITERATURA IN VIRI

Božena KMETEC - FRIEDL, 2007: Zapuščina Ivana Potrča v ptujski knjižnici. Ptuj: Knjižnica Ivana Potrča.

Božena KMETEC - FRIEDL, 2013: Zapuščina Ivana Potrča v ptujski knjižnici 2. Ptuj: Knjižnica Ivana Potrča.

Janez J. ŠVAJNCNER, 2012: Odlikovanja naših partizanov. D. Bistrovica: Kočevje.

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, Domoznanski oddelek: Fond popis donacije Potrč, pridobljene 10. 4. 2012 v zbirki Ivana Potrča; 10 arhivskih škatel rokopisov, tipkopisov revijalnih objav, plaket in odličij.

<http://www.sazu.si/o-sazu/clani.html> (pridobljeno 4. 9. 2013)

http://www.ptuj.si/_pdf/priznanja_in_nagrade_MO.pdf?1 (pridobljeno 4. 9. 2013)

<http://www.siragnet.si/detail.aspx?ID=43064> (pridobljeno 4. 9. 2013)

Potrč

